

ประวัติชีวิตและผลงาน
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ประหยัด พงษ์ดำ
ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ภาพยนตร์)

ประวัติชีวิต

เกิดเมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗ ที่จังหวัดสิงห์บุรี ได้รับการศึกษาในระดับประถมที่โรงเรียนประชาบาลวัดกุฎีทอง จากนั้นได้เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมที่โรงเรียนนาครประดิษฐ์วิทยา และโรงเรียนสิงห์วัฒนาพาหะ ตามลำดับ

ความสนใจในศิลปะของท่านนั้นมีมาตั้งแต่เยาว์วัย โดยท่านชอบวาดรูปเล่นเสมอๆ ในยามว่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปสัตว์ต่างๆ ดังนั้นท่านจึงให้ความสนใจกับวิชาศิลปะที่โรงเรียนมากเป็นพิเศษ ซึ่งส่งผลให้ท่านมีพื้นฐานทางศิลปะที่มั่นคง และสามารถสอบเข้าเรียนต่อที่โรงเรียนเพาะช่างได้เมื่อจบการศึกษาในระดับมัธยม ท่านได้ศึกษาอยู่ที่โรงเรียนเพาะช่างเป็นเวลา ๒ ปี ก็สามารถสอบเข้าเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยศิลปากรได้

การเรียนของท่านดำเนินไปด้วยดีจนได้รับความไว้วางใจจากท่านศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ให้ช่วยสอนวิชาพื้นฐานทางศิลปะในขณะที่ท่านยังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ ๕ และเมื่อท่านจบการศึกษาแล้ว ท่านก็ได้รับการบรรจุเข้ารับราชการเป็นอาจารย์ประจำที่ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ท่านได้ทำงานสอนอยู่ระยะหนึ่งก็สามารถสอบชิงทุนไปศึกษาศิลปะที่ประเทศอิตาลีได้ด้วยพื้นฐานอันมั่นคงที่ได้รับมาเมื่อยังศึกษาอยู่ที่เมืองไทย และความสามารถเฉพาะตัวในเชิงศิลปะตลอดจนผลงานอันโดดเด่นที่เป็นประจักษ์ของคณาจารย์ที่นั่น ศาสตราจารย์เกียรติคุณประหยัด จึงได้รับการยกเว้นไม่ต้องเริ่มเรียนในชั้นปีที่ ๑ และ ๒ เหมือนคนอื่น แต่ให้ข้ามไปเรียนในชั้นปีที่ ๓ เลย ยิ่งไปกว่านั้นระหว่างการศึกษาท่านได้สร้างความประทับใจ เป็นที่ชื่นชมแก่คณาจารย์เป็นอย่างยิ่ง โดยสามารถทำคะแนนสอบวิชาศิลปะดีเด่นและมีผลงานจำนวนมากที่ได้รับรางวัล ท่านสำเร็จการศึกษาและเดินทางกลับมารับราชการเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยศิลปากรดังเดิม เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๔

หน้าที่การงานของท่านเจริญก้าวหน้ามาโดยลำดับ โดยได้ดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ในคณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ ตั้งแต่หัวหน้าภาควิชาศิลปะภาพพิมพ์จนถึงตำแหน่งคณบดี และได้รับการแต่งตั้งให้เป็นศาสตราจารย์ระดับ ๑๐ นอกเหนือจากงานสอนศิลปะอันเป็นงานหลักแล้ว ศาสตราจารย์เกียรติคุณประหยัดยังได้เป็นกรรมการและอนุกรรมการในทางวิชาการของทั้งภายในมหาวิทยาลัยศิลปากร และสถาบันการศึกษาอื่นๆ หลายๆ แห่ง เป็นประธานกรรมการและกรรมการตัดสินการประกวดศิลปกรรมที่สถาบันต่างๆ จัดขึ้น อย่างสม่ำเสมอ เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในทางศิลปะของภาครัฐและเอกชนหลายคณะ และเป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชาศิลปะภาพพิมพ์ในสถาบันการศึกษาอีกหลายแห่ง

ศาสตราจารย์เกียรติคุณประหยัด พงษ์ดำ เกษียณอายุราชการเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๓๘ และแม้จะเกษียณอายุราชการไปแล้ว ท่านก็ยังคงรับเชิญเป็นอาจารย์พิเศษสอนที่คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ นอกเหนือจากงานทางวิชาการที่กล่าวมาแล้ว ท่านยังมีผลงานภาพพิมพ์ และงานจิตรกรรม อีกทั้งท่านยังเป็นผู้บุกเบิกคนสำคัญในการพัฒนาการออกแบบแนวมัยไทยให้ทันสมัยเป็นสากลโดยการนำเอกลักษณ์ของไทย ที่มีแบบอย่างในทางศิลปวัฒนธรรมทั้งดงาม มาออกแบบเป็นดวงแนวมัยไทยที่ได้ใช้ติดจดหมายและไปรษณียภัณฑ์ไปย้งทั่วทุกมุมโลก อันเป็นการเผยแพร่เอกลักษณ์อันดีงามของชาติไทยอีกวิธีหนึ่งด้วย ศาสตราจารย์ประหยัด เคยจัดงานแสดงผลงานหลายครั้งทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

งานที่ภาคภูมิใจที่สุดงานหนึ่งในชีวิตของศาสตราจารย์เกียรติคุณประหยัด พงษ์ดำ คือ การที่ได้รับใช้เบื้องพระยุคลบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เขียนภาพประกอบในหนังสือพระมหาชนก หลังจากนั้น ท่านก็ยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณให้ออกแบบ ลวดลายพื้น และเขียนภาพเพดานพระวิหารใหม่ วัดโสธรวรารามวรวิหาร ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา และ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้เขียนภาพจิตรกรรม ฝาผนังพระอุโบสถวัดพระราม ๙ ร่วมกับศาสตราจารย์ปรีชา เกาทอง อีกด้วย

ท่านได้รับเลือกเป็นศิลปินเกียรติยศ สาขาภาพพิมพ์ จากสถาบันศิลปะกรุงฟลอเรนซ์ อิตาลี โดยรัฐบาลอิตาลี เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๖ ได้รับเกียรติให้เป็นศิลปินชั้นเยี่ยม ในการประกวดศิลปกรรม แห่งชาติในประเทศไทย และได้รับการเชิดชูเกียรติให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณประหยัด พงษ์ดำ ได้รับการยกย่องว่าเป็นทั้งครูผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ แก่ศิษย์ด้วยความเสียสละ ด้วยวิญญานแห่งความเป็นครูอย่างแท้จริง และเป็นศิลปินที่มีความสามารถ เป็นที่ยอมรับของวงการศิลปะทั้งระดับชาติและระดับสากล อีกทั้งยังอุทิศตนทำงานเพื่อวงการศิลปะ และสังคมอย่างสม่ำเสมอ ท่านจึงได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ภาพพิมพ์) เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๔๑

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๔๙๑	สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ จาก โรงเรียนนาครประดิษฐ์วิทยา อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดสิงห์บุรี
พ.ศ. ๒๔๙๒	สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนสิงห์บุรี
พ.ศ. ๒๔๙๔	โรงเรียนเพาะช่าง
พ.ศ. ๒๕๐๐	ปริญญาตรีศิลปบัณฑิต (สาขาจิตรกรรม) มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. ๒๕๐๔	Diploma of Fine Arts จาก L'Accademia di Belle Arti di Roma กรุงโรม ประเทศอิตาลี

ประวัติการรับราชการ

พ.ศ. ๒๕๐๑	อาจารย์ตรี คณะจิตรกรรมและประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. ๒๕๐๔	อาจารย์โท คณะจิตรกรรมและประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. ๒๕๑๑	อาจารย์เอก คณะจิตรกรรมและประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. ๒๕๑๕	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. ๒๕๒๓	คณบดี คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. ๒๕๒๔	รองศาสตราจารย์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. ๒๕๒๘	ผู้อำนวยการโครงการจัดตั้งหอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. ๒๕๓๖	ศาสตราจารย์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. ๒๕๓๙	ศาสตราจารย์เกียรติคุณ มหาวิทยาลัยศิลปากร

งานด้านวิชาการ

เป็นอาจารย์ประจำคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยสอนวิชาจิตรกรรม องค์ประกอบศิลป์ วาดเส้น ทฤษฎีศิลป์ ทศนิยมวิทยา และกายวิภาควิทยา ปัจจุบันสอนวิชาภาพพิมพ์

งานเขียนหนังสือ และตำรา

ประหยัด พงษ์ดำ. กรรมวิธีสร้างแม่พิมพ์ผิวงานภาพพิมพ์แกะไม้.

กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน),

พ.ศ. ๒๕๓๖, ๑๖๘ หน้า

งานบริการวิชาการ

- ประธาน อ.ก.ค. พิจารณาผลงานทางวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
- อนุกรรมการบัญญัติศัพท์ศิลปะราชบัณฑิตยสถาน
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของกรุงเทพมหานคร
- ศิษย์เก่าดีเด่นของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตเพาะช่าง
- ศิษย์เก่าดีเด่นของสมาคมศิษย์เก่า มหาวิทยาลัยศิลปากร

กรรมการสภาต่าง ๆ

- กรรมการ และประธานกรรมการ ตัดสินผลงานศิลปกรรมแห่งชาติ
- กรรมการตัดสินการประกวดดวงตราไปรษณีย์แห่งชาติ
- กรรมการ และประธานกรรมการ ตัดสินผลงานแสดงศิลปกรรม ป.ต.ท.
(การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย)
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภามหาวิทยาลัยศิลปากร
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- อนุกรรมการบัญญัติศัพท์ศิลปะ ราชบัณฑิตยสถาน
- ประธานคณะกรรมการดำเนินงาน กองทุนส่งเสริมการศึกษาศิลปะสร้างสรรค์ศิลปะ
“มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์”
- ประธานอนุกรรมการคัดเลือกบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์
คณะกรรมการศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติ
- ประธานคณะทำงาน ร่างต้นแบบ และเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนัง
พระพุทธรัดนสถานในพระบรมมหาราชวัง
- ประธานฝ่ายจิตรกรรมเขียนภาพประดับเพดาน และพื้นพระวิหารหลวงพ่อโสธร
วัดโสธรวรารามวรวิหาร

การแสดงผลงานศิลปะที่สำคัญ และรางวัลเกียรติยศ

พ.ศ.๒๕๔๙	รางวัลที่ ๓ ประเภทจิตรกรรม การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๗
พ.ศ.๒๕๕๐	รางวัลที่ ๒ ประเภทจิตรกรรม การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๘
พ.ศ.๒๕๕๑	รางวัลที่ ๒ ประเภทเอกรงค์ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๙
รางวัลที่ ๓ ประเภทจิตรกรรม การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๙
รางวัลที่ ๓ ประเภทมันชนศิลป์ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๙
พ.ศ.๒๕๕๒	รางวัลภาพจิตรกรรมจากแคว้นบราซิล ประเทศบราซิล
รางวัลที่ ๒ ประเภทเอกรงค์ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๐
พ.ศ.๒๕๕๓	รางวัลภาพจิตรกรรมจากแคว้นบูบัว ประเทศบราซิล

พ.ศ.๒๕๐๔	รางวัลภาพจิตรกรรมจากสถาบันศิลปะกรุงโรม ประเทศอิตาลี
	รางวัลที่ ๒ ประเภทภาพพิมพ์ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๒
พ.ศ.๒๕๐๕	รางวัลที่ ๒ ประเภทภาพพิมพ์ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๓
	รางวัลจิตรกรรมจากกรุงโซ่งอน ประเทศเวียดนาม
พ.ศ.๒๕๐๖	รางวัลที่ ๑ ประเภทภาพพิมพ์ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๔
	รางวัลที่ ๓ ประเภทเอกรงค์ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๓
พ.ศ.๒๕๐๖	ได้รับเลือกเป็นศิลปินเกียรติยศสาขาภาพพิมพ์ (Accademic Onorario Classe Incisione) โดยรัฐบาลอิตาลี จากสถาบันศิลปะกรุงฟลอเรนซ์ ประเทศอิตาลี (L'Accademia Fiorentina delle Arti del Disegno)
พ.ศ.๒๕๐๗	รางวัลที่ ๒ ประเภทภาพพิมพ์ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๕
	รางวัลจิตรกรรม (ภาพพิมพ์) ประเทศยูโกสลาเวีย
	รางวัลจิตรกรรม ประเทศบังคลาเทศ
พ.ศ.๒๕๒๔	รางวัลที่ ๑ ประเภทภาพพิมพ์ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๒๗
พ.ศ.๒๕๒๔	ได้รับเกียรติเป็นศิลปินชั้นเยี่ยมในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ
พ.ศ.๒๕๓๙	ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาทัศนศิลป์ จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
พ.ศ.๒๕๔๑	ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ภาพพิมพ์)
พ.ศ.๒๕๔๓	คุชฌ์บัณฑิตกิตติมศักดิ์ (ภาพพิมพ์) มหาวิทยาลัยศิลปากร

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

พ.ศ.๒๕๐๗	เบญจมาภรณ์ช้างเผือก
พ.ศ.๒๕๑๐	จักรถาภรณ์มงกุฎไทย
พ.ศ.๒๕๑๒	ตรีตาภรณ์มงกุฎไทย
พ.ศ.๒๕๑๗	ตรีตาภรณ์ช้างเผือก
พ.ศ.๒๕๒๐	ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย
พ.ศ.๒๕๒๔	ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก
พ.ศ.๒๕๒๗	ประถมาภรณ์มงกุฎไทย
พ.ศ.๒๕๓๐	ประถมาภรณ์ช้างเผือก
พ.ศ.๒๕๓๔	มหาวชิรมงกุฎไทย
พ.ศ.๒๕๔๙	มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก